

KONRAD KONGO

Lepingu järgi ettevõtte omandaja vastutus ettevõtte võlgade eest

1916. a. 3. juuli seaduse reeglid ettevõtete siirdumise kohta

TARTUS, 1931

KONRAD KONGO

Lepingu järgi ettevõtte omandaja vastutus ettevõtte võlgade eest

1916. a. 3. juuli seaduse reeglid ettevõtete siirdumise kohta

~~18481~~

TARTUS, 1931

A-7889

Sisukord.

Sissejuhatus. Probleemi tekkimine	3
Ettevõtte omandaja vastutus	
Saksa õiguses	5
Šveitsi õiguses	6
Ungari õiguses	6
Austria õiguses	7
Prantsuse õiguses	7
Inglise õiguses	8
Meil maksvad ettevõtte siirdumist reguleerivad reeglid	8
Teesid	14

Lepingu järgi ettevõtte omandaja vastutus ettevõtte võlgade eest.

Ühes sotsiaalse elu arenemisega tekivad alatasa uued nähtused ja suhted, mis ei jäta avaldamata oma mõju õiguslikule korrale. Majandusliku elu arenemine isoleeritud kodumajandusest rahva- ja maailmamajanduseni, oma tarveteks tootmisest turu jaoks tootmiseni, tõi kaasa enesega ühiskonna arenemise feodaalkorrast kapitalistliku ühiskondliku korrani ja ühes sellega ka vastavad muutused majandusliku tegevuse sihis ja seda tegevust normivas õiguslikus korras. Kuna kodumajapidamised varemini tootsid ainult oma tarvituseks ja puudusid hüvede vahetus ja vahekorrad teiste majapidamistega, siis polnud neil teist sihti peale oma tarvete rahuldamise. Turu jaoks tootval majapidamisel on sihiks kasu saamine hüvede vahetamise kaudu ja vastavalt selle sihi saavutamisele on organiseeritud ka majapidamised. Majandusliku tegevusega kasu saamiseks hüvede vahetuse kaudu organiseeritud isiklikkude ja varanduslikkude vahendite ühendist nimetatakse *ettevõtteks*¹.

Ettevõtte on majanduslikus elus iseseisev ühik ja kujutab enesest eri varandust, mis kasvab või kahaneb kui iseseisev mass. Kahekordse raamatupidamise alustel on ettevõtja, kui ta astub kõrvale juhi kohalt, ettevõtte suhtes nagu kõrvalnegi isik — olles oma ettevõtte kreditoriks või debitoriks. Teised majapidamised, mis ettevõttega ühendusse astuvad, peavad silmas ettevõtet, aga mitte ettevõtte omanikku, kes

---

¹ Šeršenevič, G. F., Kurs torgovago prava, t. I, 5. izd., Riga 1924, lk. 158. — Liefmann R., Die Unternehmungsformen, 2. Aufl., Stuttgart 1921, lk. 12 jj. — Philippovich, E., Allgemeine Volkswirtschaftslehre, 18. Aufl., Tübingen 1923, lk. 20 jj.

peidab end tihti ettevõtte nimetuse — firma — taha. Nõnda kujutab ettevõtte enesest majanduslikult iseseisvat ühikut, iseseisvat majapidamist, mida peetakse eraldi tema omaniku eramajapidamisest.

Niisugust tegelikku olukorda pidid tunnustama ka sea-duseandlused ja kohtupraksis ning samal seisukohal asub ka õigusteaduslik kirjandus, mis vaatlevad ettevõtet kui iseseisvat õiguste ja kohustiste kogusummat, mis kui niisugune võib olla *õiguslike tehingute objektiks*².

Ettevõtte mõiste üldtunnustatud juriidilist piiritelu pole olemas õigusteaduses. Ettevõtte on majanduslikus elus võrdlemisi uus nähtus ning viimase aja majandusliku elu kiire arenemise tõttu tabas ettevõtteküsimus õigusteadust „äkit-selt“ ja igal küsimuse uurijal on oma arvamused. Niisugune mõtete lahkumineki tuleb sellest asjaolust, missugusele ettevõtet moodustavale elemendile üks või teine uurija annab olulise tähtsuse. Ettevõtte mõiste piiritus puudub ka sea-duseandlustes, ja selleks pole ka tarvidust, sest nad jätavad igal konkreetsel juhul kohtu otsustada, kas on tegemist ettevõtte siirdumisega või ainult niisuguse varanduse siirdumise-ga, mis ei moodusta ettevõtet³.

Tehingud, mille objektiks on ettevõtte kui niisugune, esi-nevad alatasa sagedamini. Ettevõtte võõrandamisel on põhi-küsimusi *ettevõtte kreditoride huvide kaitsemine*. Kes vastutab ettevõtte võlgade eest, kas omandaja või võõrandaja? Meil maksev õigus enne 3. juuli 1916. a. seadust⁴ ei and-nud otsest vastust sellele küsimusele ja niisugune olukord takistas tunduvalt firma võõrandamise võimalust⁵.

² Šeršenevič, G. F., op. cit., lk. 165 jj. — Cendrier, G., Le fonds de commerce, 4. éd., Paris 1926, lk. 54 jj.

³ Duhan, M., Novõi zakon o perehode po dogovoram torgovõh i promõšlennõh predprijatij, Pravo 1916. g., lk. 1988 jj. — Richter, V., Die Haftung des Übernehmers eines Handelsgeschäftes im ungarischen und im französischen Recht, Zeitschrift für das gesamte Handelsrecht und Konkursrecht, Bd. 75, Stuttgart 1914, lk. 140 jj.

⁴ Zakon ob ustanovlenii pravil o perehode po dogovoram torgovõh i promõšlennõh predprijatij, a takže ob izmenenii postanovlenii, kasajuš-tšihšja priznanija nedejstvitel'nõmi sdelok, soveršennõh dolžnikami vo vred kreditoram. (Sborn. uzak. i rasp. Pravit. otd. I, nr. 194, 1916 g., 1645.)

⁵ Kaminka, A., Otšerki torgovago prava, vöp. I, S. Peterburg 1911, lk. 114.

Võlgnikuks on võõrandaja, aga alus, mis pärast teda usaldati, on siirdunud ettevõtte omandajale. Seepärast seisab kreditoride huvides saada *de lege* õigust pöörduda nõudega ettevõtte võõrandaja kõrval ka ettevõtte omandaja poole. Kuigi ettevõtte omandaja niisuguse vastutuse juriidiline konstruktsioon teeb raskusi, avaldub majanduslike suhete ja õiguspoliitiliste põhjuste tõttu seaduseandlustes tugev tendents teha ettevõtte võõrandaja kõrval ettevõtte omandaja kaasvastutajaks ettevõtte võlgade eest sellele vaatamata, kas ta tahab seda või mitte, et kaitseda sellega kreditoride huvisid ja vältida kuritarvitusi ettevõtte võõrandamisel.

Ettevõtte võõrandamisega seotud vahekordi asus reguleerima esimesena ⁶ **Saksa** Kaubandusseadus (H. G. B.) 1897. a. Saksa õiguse järgi vastutab endise omaniku eluajal võõrandatud ettevõtte võlgade eest selle omandaja siis, kui ta peab edasi ettevõtet endise firma all. Samuti vastutab isik-ettevõttest seltsettevõtte moodustamise puhul moodustatud selts kõigi endise ettevõtte võlgade eest ka siis, kui ta endist firmat edasi ei pea.

Teissugused kokkulepped maksavad kolmandate isikute suhtes ainult sel puhul, kui nad on sisse kantud äride registrisse ja välja kuulutatud, või kui omandaja või võõrandaja on teatanud sellest kolmandale isikule ⁷.

Kui siirdunud isikettevõtte firmat edasi ei peeta, siis ettevõtte omandaja vastutab ettevõtte endiste kohustiste eest ainult sel korral, kui on olemas eriline alus niisuguseks kohustiseks, eriti kui kohustiste enda peale võtmise on omandaja poolt välja kuulutatud kaubanduses tarvitatava korra järgi ⁸.

Kui ettevõtte omandaja firma edasipidamise või sellekohase kuulutuse alusel vastutav on ettevõtte varemate kohustiste eest, siis aeguvad kreditoride nõudmised endise omaniku vastu 5 a. jooksul, kui üldeeskirjade põhjal nende aegumine pole leidnud aset varemini. Aegumine algab firma edasipidamise juhul päeva lõpuga, mil firma uus omanik on

⁶ K a m i n k a, A., *ibid.*

⁷ H. G. B. §§ 25, 28.

⁸ H. G. B. § 25.

sisse kantud oma peasukoha kohtu registrisse, ja sellekohase kuulutuse juhul päeva lõpuga, mil oli kuulutus äri ülevõtmise kohta. Kui kreditor võis nõuda kohustise täitmist alles hilisemal ajal, siis algab aegumine sellest ajast⁹.

Ettevõtte omandaja vastutus ettevõtte siirdumise puhul **Šveitsi** õiguses on sarnane sama vastutusega Saksa õiguses. Šveitsi 1911. a. 30. märtsi Obligatsiooniõiguse järgi vastutab ettevõtte aktiva ja passivaga omandaja ettevõtte võlgade eest siis, kui ta teatab omandamisest kreditoridele või kuulutab sellest avalikult lehes. Endine omanik vastutab sel korral solidaarselt omandajaga 2 aasta jooksul, arvates kuulutuse või teatamise päevast nendele nõudmistele, mille tähtaeg on käes, ja nõudmiste tähtajast nendele nõudmistele, mille tähtaeg on hiljemini¹⁰. Samad normid maksavad kahe ettevõtte ühinemisel vastastikuste aktive ja passivate ülevõtmisega ja isikettevõttest seltsettevõtte moodustamisel¹¹.

Saksa ja Šveitsi õiguses oleneb ettevõtte omandaja vastutus ettevõtte võlgade eest tema tahtest — ettevõtte omandajal on võimalik vastavate kokkulepete avaldamise kaudu kõrvaldada oma vastutus ka kolmandate isikute suhtes¹². Niisugune võimalus puudub ettevõtte omandajal Ungari¹³, Austria¹⁴ ja meil maksvate endise Vene 3. juuli 1916. a. seaduse reeglite (edaspidi tsiteerin: Reeglid) järgi.

Ungari seaduse põhjal vastutab lepingu järgi ettevõtte omandaja siirduva ettevõtte võlgade eest piiramatult, kui ta võlgadest teadis või seda hoolsa ning korraliku kaupmehena teadma oleks pidanud. Sealjuures võõrandaja vastutus jääb

⁹ H. G. B. § 26.

¹⁰ Šveitsi obligatsiooniõigus § 181.

¹¹ Ibid. § 182.

¹² Pisko, O., Das kaufmännische Unternehmen, koguteoses Handbuch des gesamten Handelsrecht, hrg. von Ehrenberg, V., Bd. II, Leipzig 1918, lk. 244.

¹³ Ungari 28. detsembri 1908. a. seadus kaubanduslike ettevõtete siirdumise kohta, vt. Magyary, G., Ungarische Handelsgesetzgebung von Mai 1907 bis 1912. 14. Gesetz über die Veräusserung von Handelsgeschäften, Zeitschrift für das gesamte Handelsrecht und Konkursrecht, Bd. 72, Stuttgart 1912, lk. 486 jj.; Richter, V., op. cit. lk. 137 jj.

¹⁴ Die dritte Teilnovelle zum allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch vom 19. März 1916. § 186.

endiseks. Ettevõtte omandaja vastutus on karmim siis, kui ettevõtte on siirdunud võõrandaja abikaasale või seaduses ligemalt määratud sugulasele või selle abikaasale. Niisugusel juhul vastutab ettevõtte omandaja endise omaniku ettevõtte võlgade eest ka siis, kui ta nende olemasolust ei teadnud või teada ei võinud hoolsa ning korraliku kaupmehena. Kui nõue oli esitatud võlgniku vastu võõrandamise ajaks ja kui omandaja teadis sellest, siis võõrandaja vastu tehtud kohtuotsuse jõud käib ka omandaja kohta. Üksikettevõttest seltsettevõtte asutamisel vastutavad endise omaniku kõrval ka uued liikmed nende võlgade eest, mis olid olemas seltsi asutamise ajal. Ettevõtte võõrandamise korral konkursi puhul ei maksa selle seaduse normid ettevõtte omandaja suhtes.

Austria 1916. a. tsiviilseaduse novelli § 186-ga muudetud Tsiviilseaduse § 1409 järgi vastutab ettevõtte omandaja ettevõtte võlgade eest, millest tema teadis või teadma oleks pidanud, solidaarselt võõrandajaga ainult ettevõtte väärtuse ulatuses. Nõude õiguse aegumine võõrandajate vastu sünnib üldise korra järgi¹⁵.

Prantsusmaa 17. märtsi 1909. a. ettevõtete võõrandamise ja pantimise seaduse (muudetud 31. juulil 1913. a. ja 22. märtsil 1924. a.)¹⁶ järgi ettevõtte võõrandamine või siirdumine, samuti isikettevõtte muutmine seltsettevõtteks või seltsettevõtte jagamine peab toimuma avaliku ning registreeritud aktiga, mis peab välja kuulutatama ettevõtte omandaja poolt 15 päeva jooksul lehes, mis selleks määratud. Kuulutist peab uuendatama 8—15 päeva jooksul peale esimest kuulutise ilmumist. Selle kuulutise põhjal võib iga kreditor tõsta vastuvaidlust ostuhinna väljamaksmise vastu hiljemalt 10 päeva jooksul pärast teist kuulutise ilmumist ja nõuda eesõigustatud

---

¹⁵ Wieland, K., Handelsrecht, Bd. I, München u. Leipzig 1921, lk. 288 jj.

¹⁶ Loi du 17. mars 1909. relative à la vente et au nantissement des fonds de commerce, vt. Cendrier, G., op. cit. lk. 103 jj., 663 jj. — Laccour, L. et Bouteron, J., Précis de droit commercial, 3. éd., tome I, Paris 1925, lk. 602 jj. — Richter, V., op. cit., lk. 142 jj. — Aron, E., Die französische Handelsgesetzgebung in den Jahren 1909 und 1910. I, Verkauf und Verpfändung von Handelsgeschäften, Zeitschrift für das gesamte Handelsrecht und Konkursrecht, Bd. 69, Stuttgart, 1911, lk. 546 jj.

rahuldust. Enne 10 päeva möödumist teise kuulutise ilmutamisest ei või ostja maksta ostuhinda müüjale, sest vastasel korral pole ostja vabastatud maksmisest kolmandate isikute suhtes.

Samuti vastutab ettevõtte omandaja kreditoride ees, kui ta jätab välja kuulutamata ettevõtte omandamise. Kui ostuhinnast ei jätku kõigi kreditoride rahuldamiseks, siis võib iga kreditor nõuda kohtulikku müüki, kui ta ostuhinnale lisab juurde ühe kuuendiku sellest. See määrus on selleks, et vältida kokkuleppeid võõrandaja ja omandaja vahel kreditoride kahjuks. Ostuhinnale lisamist pole kohtuliku müügi puhul. Kui kreditorid ei lepi kokku ostusumma jagamisel, siis tuleb ostusumma deponeerida kohtusse.

Prantsuse ettevõtete võõrandamise seadus peab silmas peale kreditoride huvide ka ettevõtte võõrandaja ja omandaja huvisid ning püüab neid võrdselt rahuldada. Ta väärrib seepärast erilist tähelepanu, et ta on loodud mitte üksi kuritarvituste vastu võitlemiseks, vaid ka ettevõtete normaalse võõrandamise juhtudeks.

Inglise õigus ei tunne ettevõtte siirdumise puhul selle omandaja vahenditult vastutust¹⁷.

Meil maksvad ettevõtete siirdumist reguleerivad reeglid sarnanevad Ungari seadusega ja nende ülesandeks on võitlus võlgade maksmise eest kõrvale hoidumise ja fiktiivsete tehingute vastu, mis esinevad väga sageli. Alatasa esinevad seesugused ettevõtete „omanikud“, kel pole ettevõttega muud suhet, kui see, et nende nimel esitatakse omandiõiguse nõuded, mis põhinevad fiktiivseil tehinguil¹⁸. Reeglite alla käivad kõik võõrandamise juhud lepingute järgi, nii tasulised kui ka tasuta, nagu müük, vahetus, kink, lepped. Ettevõtte omandiõiguse omandamine muul viisil, nagu pärimisel, kaasavara määramisel, samuti kohtulik müük ei käi nende reeglite alla.

Reeglid vaatavad ettevõttele kui erivarandusele, mis on eraldi ettevõtja muust varandusest ja millel on mitte üksnes

---

¹⁷ Müller-Erbach, R., Deutsches Handelsrecht, 2. u. 3. Auflage, Tübingen 1928, lk. 81.

¹⁸ Duhan, M., op. cit., lk. 1985 jj.

majanduslikke, vaid ka juriidilisi tunnuseid. Nende reeglite objektiks on sõnalise väljenduse järgi eitevõtte, aga mitte ettevõtja varandus üldse. Ka räägivad reeglid ainult ettevõtte võlgadest, mis eraldatakse ettevõtja muudest võlgadest.

Ettevõtte siirdumisleping peab sõlmitama kas notari või tema asetäitja juures notariaal- või avalduskorras, viimasel juhul kantakse leping täielikult aktiraamatusse¹⁹. Nõnda võib sõlmida ettevõtte võõrandamislepingut ainult kirjalikult Reeglites kindlaks määratud korra järgi. Selle normiga, mis läheb lahku üldisest omandiõiguse omandamise korrast vallastule, tahetakse vältida kõrvalehoidumist oma kohustistest võlgade maksmisel isikute poolt, kel puudub selleks tahe. Reeglites määratud lepingu sõlmimise korra rikkumise eest on nähtud ette tsiviil- ja kriminaalvastutus.

Lepingu sõlmimise või avaldamise puhul võõrandaja peab esitama ettevõtte võlgade nimestiku ühes kreditoride, nende elukoha ja neil saada olevate summade märkimisega. Juhtudel, kui võõrandajal võõrandamise ajal pole teada kõik eeltähendatud andmed, siis peab ta seda ära märkima ühes viimaste teadaolevate andmetega. Vekslikohustiste korral peab olema ära märgitud ka kohustise iseloom ja vekslisunduslikes rekvisiides leiduvad andmed. Nimestik peab olema alla kirjutatud võõrandaja ja omandaja poolt ja allkirjad tõestatud notari poolt. Kreditoride nimestiku ürik peab säilitatama notari käes, kuna pooltele antakse sellest ärakiri²⁰. Reeglid annavad võlgade nimestikule suure tähtsuse, sest nimestiku ja ettevõtte omandaja vastutuse abil on võimalik säilitada ettevõtte krediiti.

Raskusi tekitab küsimus, missugused on ettevõtte võlad ja missugused ettevõtja isiklikud võlad, ja seda küsimust pole mitte kerge määritleda isegi hea tahte juures, sest isiklikkude ja ettevõtte võlgade vahel on väga tihed side. Neid raskusi on arvestanud ka Reeglid ja määranud, et ettevõtte võlgadeks loetakse kõik võlad, mis kantud sisse ettevõtte raamatutesse või näidatud ettevõtte arvetes, ja kõik kohustised, mis on varustatud omaniku poolt firma allkirjaga või antud välja

¹⁹ Reeglid § 1.

²⁰ Reeglid § 2.

firma nimel selleks volitatud isikute allkirjaga. Peale selle loetakse ettevõtte võlgadeks võlad ettevõtte omandamise, rennitiimise, varustamise, tegevuse, pidamise, ainete omandamise, ümbertöötamise, veo, tööliste ja ametnikkude palkade ja nende kindlustuse, komisjonilepingute, riigi- ja kogukonnamaksude eest. See ettevõtte võlgade loend on näitlik, sest Reeglid tähendavad selle loendi lõpus, et ettevõtte võlgadeks loetakse „üldse kõik kohustised, mis on seoses antud ettevõtte pidamisega. Kahtluse puhul loetakse ettevõtte võõrandaja iga võlg ettevõtte võlaks, kuni pole tõestatud vastupidist asjasthuvitatud isiku poolt“²¹.

Nõnda Reeglid seadeldavad eelduse (presumtsiooni): *ettevõtja iga võlg loetakse ettevõtte võlaks*. See eeldus kinnitab Reeglites loendatud võlgade näitlikku iseloomu. Asjasthuvitatud isikute hooleks jääb seadusliku eelduse ümberlükkamine ettevõtja iga konkreetse võla kuulumise kohta ettevõtte võlgade hulka. Selleks isikuks võib olla ka ettevõtja ise, kui teda süüdistatakse antud võla nimestikku mittevõtmises, samuti ettevõtte omandaja, kes vastutab ettevõtte võlgade eest, ja ka ettevõtte omandaja kreditorid juhul, kui võlgadega koormatud ettevõtte omandamisega halveneb selle omandaja seisukord²².

Notar on kohustatud kolme päeva jooksul pärast lepingu sõlmimist informeerima sellest kreditorisid tähtkirjaga, mis sisaldab kõiki lepingu olulisi tingimusi, ja märkima ära igale kreditorile temal saada olevad summad ning samal tähtajal kuulutama ettevõtte võõrandamisest „Riigi Teatajas“ (Riigi Teataja seadus § 19, RT 1927 — 115), tähendades ära ettevõtte nimetuse, omandaja ja võõrandaja nime ja asukoha, ning lähetama samasuguse kuulutise börsikomiteele. Seltsettevõtte võõrandamise puhul peab samal tähtajal informeerima sellest veel linnavalitsust²³. Igal kreditoril on õigus nõuda Reeglites ette nähtud tasu eest²⁴ notarilt tõendist selle kohta, kas tema või ta õiguste eelkäija on märgitud kreditoride nimestikku ja millise sum-

²¹ Reeglid § 3.

²² D u h a n , M., op. cit., lk. 1996 jj.

²³ Reeglid § 4.

²⁴ Reeglid § 7.

maga²⁵. Kui ettevõtte siirdumislepingu jõusseastumine on seotud kinnistu siirdumisakti kinnistamise tingimusega, siis loetakse kolm päeva eeltähendatud teadete saatmiseks notarile kinnistamisest teatamise ajast, mida peavad tegema pooled viivitamata pärast kinnistamist²⁶.

Reeglid seadeldavad ettevõtte omandaja ja võõrandaja solidaarse vastutuse ettevõtte võlgade eest. Nende võlgade eest, mis sisse kantud nimestikku, vastutab omandaja tingimusteta, ja nende eest, mis pole kantud sisse, ainult siis, kui ta teadis nende olemasolust²⁷.

Vekslivõlgade eest vastutuse suhtes on eriti määratud, et omandaja vastutab ühel alusel vekslil käendajaga ja astub vekslil tasumise puhul ühtlasi viimase õigustesse²⁸. See erimäärus vekslite kohta on tehtud Vene Riiginõukogus sellepärast, et ettevõtte omandaja pole mitte võõrandaja universaalne õigusjärglane ega kuulu ka Veksliseadusele tuntud vekslivõlgnikkude hulka. Selle normi põhjal ettevõtte omandaja ei vastuta, kui vekslkohustus on maksvusetu, temale kuuluvad kõik need vastuvaidlused kreditori vastu, mis on võõrandajal, ta võib kasustada protestitud vekslite väljaostu õigust ja tal on ka regressiõigus²⁹.

Reeglid seadeldavad võõrandaja suhtes nimestikku kantud võlgade eest lühendatud 5-aastase aegumise tähtaja, kui üldseaduste järgi aegumine pole leidnud aset varem. Aegumine arvatakse nõudmiste kohta, mille tähtaeg oli enne ettevõtte võõrandamist, või tähtajata nõudmiste suhtes võõrandamise päevast, kuna nõudmiste suhtes, mille tähtaeg on pärast võõrandamise päeva — maksu tähtpäevast. Viieaastane tähtaeg ei jää kunagi seisma ja ta katkeb ainult nõude või sundtäite palve esitamisega³⁰. Lühendatud 5-a. aegumise tähtaeg maksab Reeglite sõnalise väljenduse järgi ainult ettevõtte võõrandaja suhtes, nende võlgade kohta, mis kantud nimestikku. Ta ei maksa mitte ettevõtte omandaja suhtes

²⁵ Reeglid § 5.

²⁶ Reeglid § 6.

²⁷ Reeglid § 8.

²⁸ Reeglid § 9.

²⁹ D u h a n , M., op. cit., lk. 2061.

³⁰ Reeglid § 10.

ega ka ettevõtte võõrandaja kohta nende võlgade suhtes, mis pole kantud nimestikku ³¹.

Ettevõtte lepingu järgi siirdumisega ühetaoliseks on arvatud ka isikettevõttest kas täis-, usaldus- või aktsiaseltsi kui ka täis- või usaldusseltsist aktsiaseltsi moodustamine. Nii-sugustel juhtudel vastutab uuestimoodustatud selts selle ettevõtte võlgade eest, millest ta on moodustatud ³². Isikettevõtte võõrandamise puhul on nähtud ette omandaja ja võõrandaja solidaarne vastutus, kuna isikettevõttest seltsettevõtte moodustamise puhul vastutajana on nähtud ette uuestimoodustatud selts, kusjuures võõrandaja vabaneb vastutusest. Nii-sugune norm võimaldab halvas usus teotsevatel võlgnikel seadusest mööda hiilida ja vabaneda vastutusest, mille vältimiseks pakub paremat kindlustust Ungari 28. dets. 1908. a. seadus, mille järgi ettevõtte võõrandaja jääb kaasvastutajaks uuestikujundatud seltsi kõrval.

Ettevõtte omandamise puhul oma abikaasalt, enda või abikaasa ülenevatelt või alanevatelt sugulastelt, enda või abikaasa lapsendajatelt või lapsendatutelt, enda või abikaasa täis-, pool- või lapsendatud vendadelt või õdedelt, või ühe eeltähendatud isiku abikaasalt, vastutab ettevõtte omandaja solidaarselt võõrandajaga kõikide ettevõtte võlgade eest, s. o. ka nende võlgade eest, mis polnud kantud nimestikku, vaatamata sellele, kas ta teadis nende olemasolust või mitte. Võõrandaja kohta ei käi sel puhul lühendatud 5-a. aegumise tähtaeg ³³.

Võõrandaja ja omandaja omavahelised arved ja poolte õigused vastastikuse tagasinõudmise kohta ettevõtte võõrandamisega seotud kohustiste suhtes määratakse võõrandamis-lepinguga ³⁴.

Kuigi Reeglite eeltoodud §-is tähendatakse, et poolte õigused vastastikuse tagasinõudmise kohta kohustuste järgi määritletakse võõrandamislepinguga, jääb jõusse ettevõtte siirdumisel vekslkohustiste suhtes Reeglite § 9, mille järgi, nagu eespool tähendatud, vastutab ettevõtte omandaja ette-

---

³¹ D u h a n , M., op. cit., lk. 2061.

³² Reeglid § 11.

³³ Reeglid § 12.

³⁴ Reeglid § 15.

võtte võõrandaja vekslkohustiste eest vekslikäendajana, kes vekslit tasumisel omab seaduse järgi vekslipidaja õigusi ja järelikult omab ka regressiõigust ettevõtte võõrandaja vastu, vaatamata sellele, kas see oli lepingutingimustega ette nähtud või mitte.

Juhul, kui ettevõtte võõrandamisel pole toimitud Reeglite järgi või kui ettevõtte võõrandamiseks on sõlmitud fiktiiv- leping ettevõtte üksikute osade võõrandamise lepingu näol, siis ettevõtte omandaja vastutab ühes võõrandajaga solidaar- selt kõikide ettevõtte võlgade eest, sellele vaatamata, kas ta teadis neist või mitte. Sealjuures võõrandaja kohta ei maksa lühendatud 5-a. aegumise tähtaeg³⁵.

Peale tsiviiltagajärgede 3. juuli 1916. a. seaduse reeglite rikkumine toob kaasa ka *kriminaalvastutuse* tegude eest, mis on sihitud seadusest mööda hiilimiseks või kahju tekitamiseks kreditoridele. Sama seadusega maksuma pandud NS § 1700²⁻⁴ järgi karistatakse juhul, kui kreditorid saavad kahju, seda ettevõtte võõrandajat, kes meelega jätab välja nimestikust kreditori või näitab nimestikus tegelikusi võlast väiksema summa, vangistusega kuni 1 a. 4 kuud. Võõrandajaga kokku- leppe korral selles süüteoos langeb sama karistuse alla ka ette- võtte omandaja³⁶.

Eeltähendatud süüteo eest hooletuse puhul karistatakse ettevõtte võõrandajat rahatrahviga 300 kroonini³⁷. Krediti- tori vale elu- või asukoha näitamise eest karistatakse ette- võtte võõrandajat vangistusega kuni 8 kuud³⁸.

Reeglite alla ei kuulu riiklikud ega kogukondlikud ette- võtted, põhikirja alusel töötavate äriseltside ettevõtted, väike- kaubandusettevõtted kuni ühe selliga eelmisel aastal enne võõrandamist, väiketööstused kuni 4 töölisega sama aja jook- sul ja pangad³⁹.

Võrreldes eeltoodud seadusi ettevõtte võõrandamise kohta peame tähistama, et ettevõtte omandaja vastutus ettevõtte võlgade eest pehmeneb seda enam, mida kõrgem on riikide

³⁵ Reeglid §§ 13 ja 14.

³⁶ NS § 1700².

³⁷ NS § 1700³.

³⁸ NS § 1700⁴.

³⁹ Reeglid § 16.

kultuuriline tase. Missugused neist seadustest on paremad ja rohkem vastavad tegeliku elu nõuetele?

Meil maksvate Reeglite ülesandeks pole mitte niivõrt normaalsete ettevõtete siirdumise reguleerimine, kuivõrt ebanormaalsete, võlgadest pääsemiseks sõlmitavate fiktiivlepingute vastu võitlemine⁴⁰. Ebanormaalseteks juhtudeks ette nähtud normid ei kõlba normaalseks ettevõtte võõrandamiseks. Ettevõtte võlgadega ülekoormatuse puhul pole leida inimest, kes oleks nõus niisugust ettevõtet Reeglite järgi omandama, mispärast säärase ettevõtete võõrandamine muutub tegelikult võimatuks. See pole kasulik ka kreditoridele: peab ju tihti ettevõtet võõrandama selleks, et rahuldada kreditore saadud rahaga. Ettevõtte kui niisuguse väärtus on kõrgem, kui teda moodustavate hüvede kogusumma väärtus, sest ettevõtte koosseisu kuuluvad ka mittemateriaalsed hüved, nagu klientuur, firma väärtus, organisatsioon jne. Seepärast on ettevõtte kui terviku võõrandamine kasulikum kui teda moodustavate hüvede võõrandamine. Ettevõtte võõrandamise võimaluse puudumise pärast nende omanikud võivad võõrandada või kõrvaldada ettevõtte koosseisu kuuluvad hüved, mis ei moodusta ettevõtet, ja teevadki seda, kuna pärast asutatakse vanale kohale uus samalaadiline, tegelikult endisele omanikule kuuluv, aga teise isiku nimel olev ettevõtte.

Nõnda pole kreditoridel 3. juuli 1916. a. seaduse reeglitest palju kasu ja minu arvates täidaksid normaaljuhuks oma otstarvet paremini prantsuse õiguse tüübile vastavad reeglid. Tegelik elu normaalsete vahekordade nõudeid tuleks arvestada meie kaubandusõiguse kodifitseerimisel mitte vähem kui ebanormaalset nähtusi.

Käesoleva artikli tulemusi võime võtta kokku järgmistesse *teesidesse*:

1. Ettevõtte on majanduslik ja õiguslik ühik, mis kui niisugune võib olla õiguslikkude tehingute objektiks.
2. Ettevõtete siirdumine ei tohi toimuda kolmandate isikute kahjuks.
3. Meil maksivad 1916. a. 3. juuli seaduse reeglid ettevõtte võõrandamise kohta loovad ettevõtte omandaja soli-

⁴⁰ D u h a n , M., op. cit., lk. 1897.

daarse ja piiramatu vastutuse ettevõtte võlgade eest ühes võõrandajaga kolmandate isikute suhtes.

4. Mainitud Reeglid on loodud võitlemiseks ettevõtete võõrandamisel esinevate ebanormaalsete nähtustega ja, kui niisugused, omavad puudusi normaalsete juhtude reguleerimisel: nad teevad võimatuks võlgadega üle koormatud ettevõtte võõrandamise, mis pole alati soodus kreditoridele.

5. Seaduseandlus peab arvestama tegeliku elu normaalset nähtusi mitte vähem kui ebanormaalset.

6. Kaubandusõiguse kodifitseerimisel tuleks täiendada ja muuta ettevõtte siirdumise kohta käivad reeglid nii, et oleksid kaitstud nii kreditoride kui ka ettevõtte võõrandaja ja omandaja huvid, nagu see teostatud prantsuse õiguses.

A-7882
i